

Warszawa, dnia 5 maja 2016 roku

Szanowna Pani Premier Beata Szydło
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
Warszawa, Al. Ujazdowskie 1/3

W imieniu środowiska rodziców osób niepełnosprawnych [RON - Społeczność Ogólnopolska], organizatora dzisiejszej manifestacji, odbywającej się z okazji Międzynarodowego Dnia Walki z Dyskryminacją Osób Niepełnosprawnych, pragniemy złożyć na ręce Pani Premier petycję oraz postulaty reprezentowanej przez na części środowiska osób niepełnosprawnych, w których kreślimy szkielet oczekiwanego przez nasze środowisko modelu wsparcia ON, zapewniającego osobom niepełnosprawnym pełną autonomię i niezależność (także ekonomiczną), oraz dostęp do instrumentów wsparcia na poziomie umożliwiającym prowadzenie przez nie możliwie niezależnego i samodzielnego życia w społeczeństwie. Dokumenty te opieramy o ratyfikowaną przez Rzeczpospolitą Polską Konwencję Praw Osób Niepełnosprawnych (KPON), a także o sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich z realizacji KPON.

Sposób i stopień realizacji postanowień KPON przez Rzeczpospolitą Polską, zostały poddane miazdzącej krytyce Rzecznika Praw Obywatelskich (RPO). W opublikowanym na stronach RPO sprawozdaniu pt.: **"Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych - sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich"** znajdujemy następujące tezy i wnioski:

"Artykuł 28 – Odpowiednie warunki życia i ochrona socjalna.

[...]

Niezależnie od wieku osoby z niepełnosprawnościami ze względu na mniej lub bardziej ograniczoną sprawność organizmu mają większe potrzeby podstawowe związane m.in. z rehabilitacją lub z koniecznością zapewnienia odpowiedniej opieki. Z kolei osoby z niepełnosprawnościami w wieku produkcyjnym mają mniejsze możliwości finansowania zaspokojenia tych i innych potrzeb podstawowych poprzez dochody z własnej pracy. Te dwa fakty decydują o zwiększonym ryzyku ubóstwa wieloosobowych gospodarstw domowych, w których znajdują się takie osoby lub też jednoosobowych gospodarstw domowych osób z niepełnosprawnościami.

System ten w swym założeniu powinien w pełni zabezpieczyć osoby z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny przed ubóstwem finansowym, co jednak w Polsce nie ma miejsca. Gospodarstwa z osobami dorosłymi i/lub dziećmi z niepełnosprawnościami są bardziej zagrożone ubóstwem skrajnym niż gospodarstwa bez takich osób. Jest to jeden z największych problemów systemu zabezpieczenia społecznego w Polsce, który nie chroni w pełni rodzin przed ubóstwem skrajnym. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych przewiduje prawo do zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym.

Sprawozdanie RPO z realizacji KPON str. 111-112

"Z analiz wskaźników statystycznych wyłania się dość klarowny obraz, że niższym poziomem życia, ubóstwem skrajnym oraz deprawacją materialną bardziej zagrożone są gospodarstwa domowe prowadzone przez osoby z niepełnosprawnościami lub też mające w swoim składzie takie osoby. System zabezpieczenia społecznego nie rekompensuje więc czynników, które sprawiają, że osoby z niepełnosprawnościami są bardziej narażone na ubóstwo skrajne i deprawację materialną podstawowych potrzeb."

Sprawozdanie RPO z realizacji KPON str. 118

"W Polsce nie prowadzi się systematycznego monitoringu ubóstwa osób z niepełnosprawnościami. Jest to jednak jedna z kategorii uwzględniana w prezentowaniu wyników badań budżetów gospodarstw domowych w postaci wskaźników statystycznych ubóstwa. Są one obliczane na podstawie zastosowania różnych granic ubóstwa. Żadna z nich nie uwzględnia jednak specyficznych potrzeb gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi. W szczególności dotyczy to linii minimum egzystencji, które obliczane jest dla kilku typów rodzin pracowniczych i emeryckich bez uwzględnienia potrzeb specyficznych dla osób z niepełnosprawnościami."

Sprawozdanie RPO z realizacji KPON str. 116

Jak wynika z przytoczonych wyżej fragmentów sprawozdania RPO, Polska w niedostatecznym stopniu realizuje postanowienia KPON. Państwo realizuje głównie te postanowienia, których wpływ na budżet państwa jest możliwie neutralny. Tendencję tę widać wyraźnie we wdrażaniu konwencji **w zakresie dotyczącym podstaw egzystencji osób niepełnosprawnych**, tj. ochrony socjalnej, niedyskryminacji, rehabilitacji i wyrównywania szans, czyli w dziedzinach które wymagają od państwa nakładów finansowych.

Wg danych Instytutu Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, w roku 2015 (dane średnioroczne), w zależności od liczebności i typu gospodarstwa domowego minimum socjalne oscyluje między kwotą 839,62zł a 1079,53zł. Renta socjalna, to dziś 644,63zł a zasiłek pielęgnacyjny 153zł (kwota niewaloryzowana od 10 lat), co stanowi łączną kwotę 797,63zł. Zestawiając te dane, widzimy że **osoba niepełnosprawna pobierająca rentę socjalną i zasiłek pielęgnacyjny, zmuszona jest do egzystencji na poziomie poniżej minimum socjalnego i to minimum socjalnego obliczonego bez uwzględnienia zwiększonych potrzeb podstawowych ON wynikających z niepełnosprawności i często wynikającej z niej niesamodzielności.**

Powyższe dane wskazują na fakt, że państwo polskie nie realizuje swoich zobowiązań wynikających z art. 28 KPON mówiącego o adekwatnych warunkach życia i ochronie socjalnej. Nie może być też mowy o wyrównywaniu szans, czy o realizacji innych praw ON zapisanych w KPON, nierozzerwalnie związanych ze sferą zabezpieczenia materialnego. Zamiast tego, obserwujemy **postępującą dyskryminację ekonomiczną** - powszechne, niezawinione ubóstwo, tak rodzin z osobami niepełnosprawnymi jak i samych osób niepełnosprawnych.

Kolejną bolączką naszego środowiska jest mocno utrudniony lub wręcz niemożliwy dostęp do instrumentów wsparcia w postaci placówek rehabilitacyjnych i dziennego pobytu czy usług asystencyjnych. Wskazujemy także na brak opieki wytchnieniowej dla rodziców/opiekunów osób niepełnosprawnych. Obecny system nie przewiduje nie tylko odpoczynku opiekuna, ale także sytuacji czasowego ustania opieki na skutek zdarzeń losowych (choroba, wypadek, itp.).

Musimy także poddać krytyce powszechną praktykę tworzenia prawa fasadowego, za którym nie podążają stosowne środki. Przykład. Teoretycznie, osoba niepełnosprawna ma możliwość skorzystania z dofinansowania do likwidacji barier architektonicznych, gdzie dofinansowanie to może stanowić do 95% kosztów inwestycji. W praktyce, oferowane środki są wielokrotnie niższe niż wnioskowane lub deklarowany jest brak środków. W związku z czym instrument ten w praktyce nie funkcjonuje tak jak zakłada ustawa.

„W Polsce nadal dominuje archaiczny model totalnej opieki instytucjonalnej zamiast usług wspierających świadczonych w środowisku zamieszkania. Świadczy o tym stały wzrost liczby domów pomocy społecznej i liczby ich mieszkańców oraz towarzyszący mu spadek liczby osób korzystających z dziennych domów pomocy i niewystarczająca podaż usług opiekuńczych świadczonych w środowisku.”

Sprawozdanie RPO z realizacji KPON str. 78

„Samorządy lokalne, które rozpatrują wnioski osób indywidualnych o różne rodzaje wsparcia, w największym stopniu starają się zaspokajać potrzeby dotyczące zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, gdyż ten rodzaj wsparcia cieszy się największym zain-

teresowaniem wśród programów PFRON dla osób indywidualnych. W roku 2013 do powiatów wpłynęło 228 tys. wniosków. Drugie miejsce pod względem liczby zainteresowanych zajmują turnusy rehabilitacyjne (164 tys. wniosków).

Mniejsze zapotrzebowanie zgłaszane jest na likwidację barier architektonicznych, w komunikowaniu się i transportowych (39 tys. wniosków), zapewne dlatego że krąg osób uprawnionych do takiego wsparcia ogranicza się do niektórych niepełnosprawności.

Popyt na wszystkie te formy jest zaspokajany tylko częściowo. W roku 2013 w ramach powyższych programów zawarto umowy na odpowiednio: 78%, 41% i 37% liczby wniosków.

Kwotowo wskaźniki te są jeszcze niższe, co świadczy dodatkowo o zawieraniu umów na mniejsze niż wnioskowano kwoty. Niepokojący jest też niższy stopień zaspokojenia potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie każdego z tych trzech zadań w roku 2013 w stosunku do roku 2012 (wówczas było to odpowiednio 94%, 83% i 63%)

[...]

Tak niskie wskaźniki zaspokojenia zapotrzebowania osób niepełnosprawnych na wsparcie rehabilitacyjne świadczą o braku postępu w realizacji art. 26 Konwencji."

Sprawozdanie RPO z realizacji KPON str. 81-82

Twarde dane wskazują na fakt że sytuacja ON jest z roku na rok trudniejsza ze względu na coraz niższe wskaźniki kwotowe i procentowe zaspokajania potrzeb osób niepełnosprawnych.

W sprawozdaniu RPO, wśród licznych rekomendacji, znajdujemy także następujące wskazania dotyczące rehabilitacji:

„Streszczenie najważniejszych wniosków i rekomendacji

-zapewnienie koszyka gwarantowanych usług rehabilitacyjnych określonych indywidualnie dla każdej osoby z niepełnosprawnością w oparciu o cyklicznie weryfikowaną diagnozę funkcjonalną;

-takie zaprojektowanie systemu zabezpieczenia społecznego, aby z jednej strony zapewnić rekompensowanie osobom z niepełnosprawnościami i rodzinom, w których znajdują się takie osoby, wyższe koszty utrzymania, z drugiej zaś usunąć lub znacznie zmniejszyć bariery w podejmowaniu przez osoby z niepełnosprawnościami w wieku produkcyjnym zatrudnienia na otwartym rynku pracy;”

Sprawozdanie RPO z realizacji KPON str. 5

„Mając powyższe na uwadze, w celu realizacji prawa osób z niepełnosprawnościami do rehabilitacji, niezbędne jest:

[...]

- zapewnienie bezpłatnego dostępu do potrzebnych usług rehabilitacyjnych dla wszystkich osób niepełnosprawnych, bez względu na ich dochody. Należy znieść kryterium dochodowe dla tej kategorii osób w przepisach o pomocy społecznej oraz w przepisach o rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Wynika to wprost z konstytucyjnej zasady solidarności społecznej i z losowego charakteru niepełnosprawności. Koszty rehabilitacji prowadzą do pogorszenia sytuacji materialnej również tych osób i rodzin, które przekraczają kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń, przez co ich poziom życia ulega znacznemu obniżeniu. Zjawisko to jest potęgowane przez niewystarczającą podaż usług rehabilitacyjnych, zarówno medycznych jak i społecznych, które muszą być uzupełniane na zasadach komercyjnych.”

Sprawozdanie RPO z realizacji KPON str. 84

Gwarantowane przez państwo usługi rehabilitacyjne dostępne są w wymiarze niezaspokajającym realnych i niezbędnych potrzeb osób niepełnosprawnych, potrzeb wynikających z orzeczenia i/lub z bieżących wskazań lekarskich. Koszt jednej godziny rehabilitacji na wolnym rynku to ok 100zł, wypłacony przez państwo zasiłek pielęgnacyjny pozwala na zakup 1,5 godziny rehabilitacji miesięcznie. Powoduje to, że ON nie są w stanie samodzielnie opłacić usług rehabilitacyjnych i o ile takie organizacje funkcjonują lokalnie ON zdane są na (uznaniową) pomoc NGO. Często, mamy do czynienia z sytuacją, że na tym polu ON pozostają bez wsparcia systemowego, co zmusza je do ubiegania się o niezbędne środki u osób prywatnych i instytucji charytatywnych.

Ponadto, w Polsce funkcjonują akty prawne, w sposób oczywisty **dyskryminujące osoby niepełnosprawne** ze względu na ich niesamodzielność. Przykładem może być tu rozporządzenie Ministra

Zdrowia w sprawie kwalifikacji do leczenia uzdrowiskowego. Na jego podstawie, osoba niesamodzielna ze względu na swoją niepełnosprawność, **wykluczona jest z dostępu do tego typu świadczenia, pomimo wskazań lekarskich.**

Przykłady dyskryminacji i społecznego wykluczenia osób z niepełnosprawnością można by mnożyć, ale wykroczyłyby to poza formułę niniejszej petycji. Pozostaniemy więc przy powyższych zastrzeżeniach, jednocześnie rekomendując zapoznanie się z cytowanym tu sprawozdaniem RPO. Sprawozdanie to, dostępne jest na stronach RPO:

<https://www.rpo.gov.pl/pl/content/zasada-rownego-traktowania-prawo-i-praktyka-raporty-rpo>

W świetle przytoczonych faktów, postulujemy o:

- realizację postanowień Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych
- ratyfikację protokołu fakultatywnego do Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych
- przystąpienie do konsultacji z szeroko pojętym środowiskiem osób niepełnosprawnych, nad stworzeniem stabilnego, sprawiedliwego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych.

*Rodzice Osób Niepełnosprawnych [RON]
Społeczność Ogólnopolska*

Adres do korespondencji:

Iwona Hartwich

87-100 Toruń, ul. Konopackich 6A/1

email: RodziceON@gmail.com